

Høgskulen på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

**Hvilke tanker har lærere om utagerende adferd, og hvordan
inmøtekommer de elever som viser utagerende atferd i skolehverdagen?**

Kandidatnummer: 256

Bachelorprogrammet: GBPEL412 Bacheloroppgave, vitenskapsteori og
forskningsmetode i Grunnskolelærerutdanning 1.-7.trinn

Fakultet/Institutt/program: Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Kristin Knudsen

Dato: 03.06.2019

Antall ord: 9663

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Abstract

The purpose of this paper is to see what teachers think about outrageous behavior and how teachers handles pupils who display this kind of behavior. Problem behavior is behavior that violates the expectations and rules set by the school / teacher. This kind of behavior can be in the form of verbal or physical action, to the extent that it inhibits the pupil or other pupils to accept learning. To examine this problem, a qualitative research method was used in the form of an interview. Two experienced teachers were interviewed based on an interview-guide. The informants define outrageous behavior into two sections: physical and verbal action. They emphasized the importance to create good relationships with these pupils. The purpose of this is to make the pupil respect the teacher and make it easier to get a positive interaction. The informants also mention the importance of class management while dealing with problem behavior pupils. The pupils must know they can trust the teacher. The teachers should be clear, strict, but also warm and show understanding. The informants worked preventively to help the student regulate this behavior. The results implicate how important it is for teachers to have competence in meeting pupils who exhibit outrageous behavior and help prevent further problematic behavior.

Forord

Denne bacheloren er skrevet som en del av bachelorprogrammet i grunnskolelærerutdanningen 1.-7.trinn på avdelingen lærerutdanningen ved Høgskulen på Vestlandet i Bergen. Oppgaven var i samarbeid med avdelingen og ble skrevet i løpet av vinteren og våren 2019. Jeg vil gi en erkjennelse til de følgende personene for bidragene til denne bacheloren.

Først vil jeg takke veilederen min Kristin Knudsen, høgskolelektor ved Høgskulen på Vestlandet. Uten hennes hjelp og støtte gjennom alle fasene ville denne oppgaven ikke vært mulig. Jeg vil takke henne for at hun har vært tilgjengelig, gitt gode tilbakemeldinger, vært oppmuntrende og gitt konstruktiv kritikk i skriveprosessen.

En stor takk til lærerne som tok seg tid til å stille opp til intervju. Deres informasjon gjorde det mulig for meg å skrive denne oppgaven.

Jeg vil også takke familie som har bidratt med korrekturlesing.

Innholdsfortegnelse

	1
BACHELOROPPGAVE	1
Abstract	2
Forord	3
1.0 Innledning	5
1.2 Bakgrunn for oppgaven	6
1.3 Problemstilling	6
1.4 Oppgavens oppbygning	7
1.5 Avgrensning	7
2.0 Teori	7
2.1 <i>Definisjon på begrepet utagerende atferd</i>	8
2.1.1 <i>Kjennetegn på utagerende atferd</i>	8
2.1.2 <i>Årsaker til utvikling av utagerende atferd</i>	9
2.1.3 <i>Risiko- og beskyttelsesfaktorer</i>	10
2.2 <i>Klasseledelse</i>	10
2.2.1 <i>Regler og rutiner</i>	11
2.2.2 <i>Ros</i>	12
2.3 <i>Sosial kompetanse</i>	12
2.3.1 <i>Lærer – elev – relasjoner</i>	13
2.3.2 <i>Læringsmiljø</i>	13
2.4 <i>Andre tiltak som virker forebyggende i møte med elever som viser utagerende atferd</i>	14
3.0 Metode	15
3.1 <i>Kvalitativ metode</i>	15
3.2 <i>Framgangsmåte</i>	16
3.2.1 <i>Gjennomføring av intervju</i>	16
3.3 <i>Utvalg av informanter</i>	17
3.4 <i>Etisk hensyn</i>	17
3.5 <i>Reliabilitet og validitet</i>	18
4.0 Resultat av undersøkelsen og drøfting rundt funnene	19
4.1 <i>Hva legger lærere i begrepet utagerende atferd?</i>	19
4.2 <i>Hvordan møter læreren elevene som viser utagerende atferd?</i>	20
4.3 <i>Hva tenker lærere om klasseledelse?</i>	21
4.4 <i>Hva tenker lærere om læringsmiljøet?</i>	23
4.5 <i>Hva tenker lærere om lærer- elev-relasjoner?</i>	24
4.6 <i>Risiko- og beskyttelsesfaktorer</i>	25
4.7 <i>Ulike tiltak som virker forebyggende</i>	26
5.0 Oppsummering	28
6.0 Litteraturliste	29
7.0 Vedlegg	31
Vedlegg 1	31
Vedlegg 2	32

1.0 Innledning

Atferdsproblemer og utagerende atferd er et vidt begrep som omfatter problemer rundt orden og oppførsel i skolen. Det er rundt fem prosent av barn og unge som viser tegn til atferdsproblemer og utagerende atferd, dette i form av uro, være trass, bli lett frustrert, vansker med å samarbeide, krangler med jevnaldrende og vansker med å kontrollere følelsene sine (Bufdir, 2018). Terje Ogden (2015, s. 13) er med på å påpeke at elever som viser tegn til atferdsproblemer og utagerende atferd sliter med det sosiale samspillet, og det å tilpasse seg skolens regler og normer. Grensen mellom hva som er akseptabel og uakseptabel atferd tøyres hele tiden, avhengig av ulike normer og verdier lærere og skolen har. Videre skriver Ogden (2015, s.13) at det er vanskeligere å beskrive allmenn akseptert oppførsel og regler for hvordan barn og unge skal oppføre seg i dag, og at mye tyder på at akseptabel atferd i skolen har blitt romsligere. Uansett vil det være viktig at læreren er med på å prøve å forebygge eller forhindre de atferdsproblemene elevene kan vise.

Elevene i skolen skal bli ivaretatt uansett hvilke evner, bakgrunn, kultur eller religion de har. Skolen har flere og varierte oppgaver. Ut i fra den generelle delen av læreplanen er målet for opplæringen å tilpasse kunnskap slik at elevene kan mestre utfordringer i løpet av livet (Utdanningsdirektoratet, 2015a, s.2). Elevene skal også utvikle vennskap, være en del av et fellesskap og få seg en utdanning. Det krever planlegging, tid og innsats av læreren, om læreren synes det er vanskelig å tilrettelegge for eleven, vil det være viktig at elevene får maksimalt utbytte av opplæringen sin. I Opplæringslova §1-3a står det som følger ”Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen og lære kandidaten” (Opplæringslova, 1998). Opplæringsloven sier at opplæringen skal tilrettelegges alle elevene og deres evner. Atferdsproblemer og utagerende elever forekommer med en utbredelse på 1 av 20 elever, ifølge Bufdir. Dette er en elevgruppe som trenger mye oppfølging og veiledning, uten at det nødvendigvis er ekstra ressurser som følger eleven. For at denne elevgruppen, og resten av klassen, skal få den opplæringen de har krav på, i følge utdanningsdirektoratet og opplæringsloven, er det en nødvendighet at personalet rundt elevene har nok kunnskap om problemstillingen og hvordan en skal imøtekomme dette.

1.2 Bakgrunn for oppgaven

Bakgrunnen for oppgaven er å innhente kunnskap, forståelse og innsikt i hvordan lærere imøtekommer elever som viser utagerende adferd. Få innblikk i hvordan lærerne tilrettelegger, og hvilke verktøy de bruker for å få en undervisningssituasjon som oppfyller kravene elevene har i følge opplæringslova og andre styringsdokumenter.

Jeg har selv opplevd å møte elever som viser utagerende adferd i mine praksisperioder, og sett hvordan dette påvirker elev, klasse og lærere. Jeg har erfart at elevgruppen kan være forstyrrende for seg selv og klassen. Jeg har sett at elevene som viser utagering ikke finner sin plass i skolen hverken sosialt eller faglig, at de er sårbare og har behov for tett veiledning. Lærere har fortalt at elever som viser utagerende adferd kan være en utfordring, fordi dette krever lærerens tid og oppmerksomhet i en ellers travel skolehverdag.

Jeg ønsker med oppgaven å bli bedre utrustet til skolehverdagen jeg vil møte som nyutdannet lærer, der elever som viser utagerende adferd med stor sannsynlighet vil forekomme i hver klasse. Denne oppgaven vil føre til at jeg er bedre forberedt til å være en god klasseleder. En klasseleder som skaper gode relasjoner, som blant annet innebærer god tillit og respekt. Som har kunnskaper om tilrettelegging for elever som viser utagerende adferd, slik at elevgruppen og klassen skal få en best mulig skolehverdag. Der klasseleder klarer å få en god dialog med elevene, slik at også elever som viser utagerende adferd opplever at de kan fortelle om sin situasjon.

I oppgaven har jeg valgt å intervju noen lærere i praksis. I tillegg skal jeg se på hva teori sier om elever som viser utagerende atferd, og hvordan dette blir utøvd av de lærerne jeg møter i intervjusituasjon.

1.3 Problemstilling

Hensikten med oppgaven er å innhente erfaringer og kunnskap rundt elever som viser utagerende adferd i skolen. Jeg ønsker også å få en dypere forståelse av utfordringene som en lærer møter med denne elevgruppen. Problemstillingen min er:

Hvilke tanker har lærere om utagerende adferd, og hvordan imøtekommer de elever som viser utagerende atferd i skolehverdagen?

1.4 Oppgavens oppbygning

Oppgavens oppbygning er delt inn i fire deler. I den første delen gjør jeg rede for den aktuelle teorien som er med på å bygge opp under problemstillingen og som videre vil bli tatt med i drøftingen. Teorien blir gjort rede for med definisjoner og forklaringer. I den andre delen vil forskningsprosessen bli gjennomgått. Denne delen inneholder begrunnelse for valg av den kvalitativt forskningsmetode i form av intervju. Videre gjør jeg rede for valg av informanter, datainnsamlingen og dataanalysen som har blitt gjennomført. Den tredje tar for seg funnene fra informantene og drøfting. Da redegjør jeg for hvorfor det er viktige funn å ta med i møte med utagerende elever, samtidig som jeg kobler funnene opp mot forskningsteori som jeg har gjort rede for i den første delen av oppgaven. Den fjerde og siste delen av oppgaven er avslutning. Dette er en oppsummering der problemstillingen blir belyst ut i fra funnene og drøftingen.

1.5 Avgrensning

For å avgrense og spisse oppgaven ligger fokuset på hvordan læreren møter elever som viser utagerende atferd i skoledagen, både i klasserommet og utenfor. Det ble gjort avgrensninger med valg av hvilken problematferd oppgaven skulle ha i fokus. Det er en rekke forskjellige grader av problematferd, men fokuset har vært i form av fysisk- og verbal utagering som forstyrrer undervisningen og klassen. Diagnoser som ADHD og psykiske problemer blir nevnt, men utdypes ikke ettersom det krever flere instanser og er en egen prosess. Oppgaven er avgrenset med fokus på det psykososiale miljøet rundt elever som i klasserommet, læringsmiljøet og relasjoner.

2.0 Teori

I denne delen av oppgaven presenterer jeg relevant teori der jeg blant annet går gjennom definisjonen og ulike årsaker på utagerende atferd. Måten begrepet utagerende atferd blir brukt på, kan være avgjørende for om man stigmatiserer eleven eller ikke. Jeg er derfor opptatt av at handlingsfokuset ligger på at atferden ikke er elevens egenskap, men en handling. Dette gjør jeg med å beskrive det som ”elever som viser utagerende atferd”, istedenfor ”elever med utagerende atferd”. På den måten går jeg bort i fra det personkarakteristiske, og heller tar fatt i atferden til eleven. Videre vil det være relevant for oppgaven å ha innblikk i det teoretiske når det kommer til lærerrollen, klasseledelse, læringsmiljø og relasjoner.

2.1 Definisjon på begrepet utagerende atferd

Begrepet utagerende atferd og problematferd har forskjellige måter å komme til uttrykk på, men det omfatter vansker av større eller mindre alvorlighetsgrader. Felles for de ulike uttrykkene er at atferdsvansker hemmer eleven i den sosiale og den faglige utviklingen (Ogden, 2009, s.18). Ogden definerer atferdsproblemer slik: ”Atferdsproblemer i skolen er elevatferd som bryter med skolens regler, normer og forventninger. Atferden hemmer undervisnings- og læringsaktiviteter og dermed også elevenes læring og utvikling, og den vanskeliggjør positiv samhandling med andre” (Ogden, 2009, s. 18). Definisjonen er bred og sier lite om hva som ligger bak problemene, men man kan forstå det slik at atferd som bryter skolens regler, normer og forventninger går under barn med atferdsproblemer. Atferden fører ikke bare til frustrasjon for læreren og medelever når undervisningen forstyrres eller avbrytes, men at elevene blir hemmet i sin læring og utvikling (Ogden, 2015, s. 15). Nordahl, Sørli, Manger, & Tveit (2005) skriver at det er flere faktorer som spiller inn for å avgjøre om et barn har atferdsproblemer, som hva som anses som adekvat, normal og akseptabel atferd på de ulike alderstrinnene. Hva som oppfattes som problematferd er i stor grad avhengig av miljø, tid, kontekst og situasjon som atferden opptrer i (Nordahl et.al., 2005).

2.1.1 Kjennetegn på utagerende atferd

For å forstå hva som kan kjennetegne utagerende atferd, er det relevant å vite noe om hvordan atferden kan bli påvirket av ulike situasjoner i skolen. Bø & Helle (2010, s.360) skriver ” Atferd som bringer individet i konflikt med miljøet. Atferden er ikke nødvendigvis utelukkende forårsaket av individet selv, men kan også skyldes uheldig påvirkning fra miljøet.” Ut i fra definisjonen kan elevens atferd med påvirkning av miljøet, være med på at eleven havner i konflikter. Det kan være at eleven blir sint, frustrert eller ikke forstår det sosiale samspillet, og velger å gå i konflikt med enten foreldre, medelever eller lærere. Den utagerende atferden kan komme i form av høyt aktivitetsnivå, med skrik og hyl og gjentatte aggressive utbrudd (Bø & Helle, 2010, s. 326).

Det som kjennetegner elever som viser utagerende atferd i skolen, er at det kan være vanskelig for dem å skaffe seg venner og holde på dem (Ogden, 2015, s.18). De har ofte ikke knekt vennekoden, noe som innebærer det å forstå at venner viser gjensidig forståelse, at man tar hensyn til hverandre og er vennlige. Ofte kan de elevene som viser utagerende atferd fort bli upopulære og avvist av sine medelever, dette er for at de ikke ønsker å bli dominert over

eller at de får svar og reaksjoner som gjør dem usikre (Ogden, 2015, s.18). Avvisning fra jevnaldrende kan få store konsekvenser, fordi barnet mister tilgang til en viktig sosial arena (Drugli, 2013, s. 126). Det viser seg at elever som viser utagerende atferd ikke innfrir med forventningene som lærere har når det kommer til hva som er akseptabel atferd, dette med å bryte skolens normer og regler. Dette kan være i form av å skape uro i timene som fører til forstyrrelse for medelevene og for undervisningen, for medelevene kan de oppleve å bli avbrutt og at undervisningen blir brukt til annet (Ogden, 2015, s. 18). Ross E. Greene (2011, s.25) skriver at dersom forventningene som stilles til barnet ikke er innenfor deres rekkevidde til å kunne respondere på, vil barnet utagere. Et annet kjennetegn på problematferden er et konfliktfylt og anstrengt forhold mellom elev og lærer. Ofte forklarer eleven at de ikke liker læreren, eller at eleven opplever at læreren ikke liker dem (Ogden, 2015, s.19). Dette er noe Nordahl et.al (2005) skriver som er helt avgjørende for elever med problematferd å få høre at de blir likt og at noen bryr seg om dem. Det kan se ut til at den utagerende atferden kan bli påvirket av medelever, læreren eller skolen.

2.1.2 Årsaker til utvikling av utagerende atferd

Årsaker til utvikling av utagerende atferd kan være forskjellige. Ogden (2015, s. 25) hevder at de fleste former for elevproblemer har en sosial gradient, det vil si at elevene kommer fra familier med dårlig råd, lav sosial status, lavt utdannede foreldre, og at de er mer utsatt enn de som kommer fra velstående familier. Det forekommer også risikofaktorer i skolen, i det sosiale miljøet og påvirkningskraften blant elevene. Særlig dersom elevene påvirker hverandre negativt, ved å oppmuntre og bekrefte den negative atferden i klassen eller blant skolegjenger (Ogden, 2015, s. 25). Atferden til barn blir påvirket av barnets egen sosiale kompetanse, i form av å klare å samhandle med de i miljøet, omsorgspersonene og de voksne i oppveksten. Andre forhold som kan bidra til problematferd kan være dårlig oversikt over hva som foregår i klassen, der plaging eller utnyttning forekommer uten at noen griper inn. Ute i friminuttet kan det være mangel på tilsyn som er med på å gi rom for negativ atferd (Ogden, 2009, s. 126). Elever som viser utagerende atferd kan ha dårlig selvbilde og ønsker gjerne å få oppmerksomhet, bli sett og få bekreftelse (Kvello, 2013, s. 163). Det kan tyde på at elevenes utagering kan oppstå på grunn av manglende oppmerksomhet. Problematferden kan også være av årsaken til mangel på kontroll av selvregulering, det å klare å styre seg selv og sine følelser (Kvello, 2013, s. 172). Til slutt kan arvelige komponenter som ADHD ligge til grunn, men det er ikke diagnosen som skal være i fokus, men atferden. (Ogden, 2009, s.23).

2.1.3 Risiko- og beskyttelsesfaktorer

Ulike risiko- og beskyttelsesfaktorer kan være med på å trigge eller forebygge utagerende atferd. Risikofaktorer kan defineres som «faktorer i barnet selv og/eller barnets liv som øker risikoen for en negativ utvikling» (Drugli, 2013, s.22). Å bli eksponert for risikofaktorer er belastende og det vil virke negativt på elever som viser utagerende atferd, noe som er med på å øke risikoen for skjevutvikling (Drugli, 2013, s. 22). Kjente risikofaktorer kan være dårlige familieforhold, stress, miljøet rundt eleven og på skolen. Om læreren blir oppmerksom på ulike risikofaktorene bør det iverksettes forebyggende tiltak før eleven gir uttrykk for problemer som psykiske vansker eller utagerende atferd (Drugli, 2013, s.22).

Beskyttelsesfaktorer defineres som faktorer som ”forstyrrer” risikofaktorer og dens negative utviklingsløp, noe som er med på å fremme motstandsdyktighet (resiliens) i barnets utvikling, på tross av eksisterende risikofaktorer (Drugli, 2013, s. 32-33). Motstandsdyktighet fremmer barnets tåleevne og robusthet, etterhvert som barnet opplever å mestre risikofaktorer. En viktig faktor som Drugli (2013, s. 33) påpeker, er at beskyttelsesfaktorer som virker effektivt i barnets utviklingsperiode her og nå, ikke nødvendigvis vil være like effektiv i en senere periode. Videre skriver hun at hensikten med beskyttelsesfaktorer er å fremme positiv utvikling og iverksette tiltak i eller rundt barnet. Skolen og læreren kan være en risikofaktor, derfor er det viktig at de vet hvordan risiko knyttet til undervisningen og skolen kan reduseres eller bidra til positive endringer i familie og vennemiljø (Ogden, 2015, s. 58). Å fullføre barneskolen med gode faglige og sosiale egenskaper vil virke beskyttende.

2.2 Klasseledelse

Klasseledelse kan defineres som undervisnings- og læringsledelse der læreren med bruk av praktiske grep skal skape produktiv arbeidsro og legge til rette for undervisning og læring (Ogden, 2015, s. 127). Det handler om at læreren er leder i klasserommet, samtidig som læreren må ha kompetanse i å organisere og planlegge. En god klasseledelse kan bli sett på som en lærer som viser forståelse for elevene og klarer å sette tydelige grenser for elevene på en positiv måte (Ogden, 2015, s. 127). I tillegg vil redskaper som regler og rutiner, struktur og ros være med på bygge opp under forebygging. I møte med elever som viser utagerende atferd kan læreren være med på å påvirke problematferd i klasserommet med hvordan rommet blir innredet og brukt (Ogden, 2015, s.133). Det kan bety at god klasseledelse vil være med på å skape et godt læringsmiljø med å opparbeide seg gode elev-lærer-relasjoner og tilpasse

undervisningen, noe som er spesielt viktig for elevgruppen som viser utagerende atferd i skolen.

Klasseledelse kan deles inn i to ytterpunkter, den autoritære - og den proaktive klasselederen. Den autoritære forholder seg lite til å opparbeide seg gode relasjoner til elevene, klasseledelsen bygger på mye kontroll, styring og regler som elevene skal forholde seg til. Den proaktive klasseledelsen fokuserer på å bygge positive relasjoner, lede elevene med struktur og kontroll, samtidig som elevene opplever at læreren forstår og tror på dem (Nordahl, et.al., 2012, s. 120). Det å være proaktiv i klasseledelsen er å kunne forutse utagerende atferd og klarer å korrigere atferd mens undervisningen forsetter (Ogden, 2015, s. 147). Dette kan gjøres ved at læreren nærmer seg eleven, tar eleven på skulderen eller gi eleven et pausetegn. På den måten forebygger læreren den utagerende atferden, undervisningen eller medelevene forstyrres ikke. Midt i mellom de to ytterpunktene har vi den autoritative klasselederen. Her har læreren nødvendig kontroll, er empatisk, støttende og skaper gode relasjoner til hver enkelt elev (Utdanningsdirektoratet, u.d., s.1), men er mindre proaktiv. Elever med utagerende atferd trenger en klasseleder som skaper trygghet, trivsel og tilhørighet (Utdanningsdirektoratet, 2015b, s.2).

2.2.1 Regler og rutiner

Ogden (2015, s. 136) sier at regler er forventinger som læreren har til elevene når det kommer til hva de kan og ikke kan, når det kommer til arbeid og atferd. For barn er det mer naturlig å følge regler om de føler et eierskap til det, derfor kan det være lurt å lage de sammen med elevene. Det bør ikke være mer enn fem regler, de bør være korte, enkle og positivt forankret (Ogden, 2015, s. 137). Dette gir en forutsetning for at alle elevene kan klare å forstå og huske reglene. Det hender at de beste bryter reglene, da er det viktig at læreren reagerer. Om det er å gi en form for straff eller tilsnakk (Ogden, 2012, s.41). Uten oppfølging kan elevene bli usikre på om de har brutt regler, eller hvor grensene går. Regler og rutiner kan bidra til struktur i klasserommet. På den måten at elever vil lettere finne sin plass og at elevene vil oppføre seg etter forventningene. Tveit (2012) skriver at regler i skolen og i klasserommet kommer til å skape trygghet.

2.2.2 Ros

Ogden (2015, s.152) hevder at ros fungerer best om den er konkret og begrunnet, og gis for noe som er mer krevende enn en rutineinnsats. Det er mer effektiv å rose elevene for en god innsats eller en positiv atferd, enn å bare gi tilsnakk til elevene. I følge Ogden (2015, s.152) roser lærere elevene for lite, og dette gjelder ros av ønsket sosial atferd. Noen lærere stiller, ifølge Tveit (2012), spørsmålstegn ved mye bruk av ros. Ogden (2015, s. 151) skriver at det er lite som tyder på at for mye ros reduserer den indre motivasjonen for å gjennomføre læringsaktiviteter.

2.3 Sosial kompetanse

Ogden (2015, s. 228) definerer sosial kompetanse som:

Sosial kompetanse handler om å integrere tanker, følelser og atferd for å utvikle kunnskaper, ferdigheter og holdninger som gjør det mulig å etablere og vedlikeholde sosiale relasjoner. Den fører til en realistisk oppfatning av egen kompetanse, sosial mestring på kort og lang sikt, sosial aksept og personlige vennskap.

Begrepet kan også defineres som: ”evnen til å danne og vedlikeholde positive vennerelasjoner med jevnaldrende” (Drugli, 2013, s. 122). Videre skriver hun at gode relasjoner til jevnaldrende kan tilføre barnet nyttig emosjonell og sosial støtte og er svært viktig for alle barn. Barn som viser utagerende atferd er i risiko for å ha liten tilgang på slik støtte, noe som øker sjansen for skjevutvikling. I relasjon med jevnaldrende vil barn lære å utvikle selvkontroll, fleksibilitet og sosiale ferdigheter (Drugli, 2013, s. 125). Disse ferdighetene er nødvendig i lek og i samhandling men andre mennesker. Noen barn har et større behov for å lære å regulere følelser og atferd, dette gjelder blant annet barn som viser utagerende atferd (Drugli, 2013, s. 124). Gjennom varme og interesse kan læreren vise eleven at de ønsker å hjelpe barnets sosiale situasjon (Utdanningsdirektoratet, 2016a, s. 1). For å kunne fremme barnets sosiale kompetanse kan lærere arbeide med problemløsningsstrategier (Drugli, 2013, s.129). Dette innebærer å lære barnet som viser problematferd å se hva problemet er, finne en/flere løsninger, tenke gjennom hva konsekvensene er for de ulike løsningene og deretter handle.

2.3.1 Lærer – elev – relasjoner

For at læreren kan opparbeide seg en god relasjon med eleven som viser utagerende atferd må de bli kjent. Når læreren viser interesse for eleven, hvem de er, hva de er opptatt av og hva de interesserer seg for, legger det et grunnlag for videre samhandling (Ogden, 2015, s. 134). Videre skriver han at dette er med på å skape en positiv lærer-elev relasjon. Nordahl et.al. (2012, s. 212) hevder at en god relasjon til hverandre ofte vil være preget av gjensidig tillit. Dette er også noe Overland (2007, s. 170) påpeker med å skrive at tillit er en avgjørende faktor for en god relasjon. Tillit er noe som bygges opp etter tid og utvikler seg når man opplever at den andre parten er forutsigbar, troverdig og vil en vel (Overland, 2007, s. 171). Videre påpeker han at tillit ikke er noe man får, men noe man gjør seg forkjent til gjennom handling og oppførsel. Brytes tilliten kan den svekkes eller forsvinne helt på kort tid (Overland, 2007, s. 170). Det kan tolkes som at den tilliten man opparbeider seg som lærer må man ta vare på og vedlikeholde for å kunne opprettholde de gode relasjonene til elevene. Respekt er også noe som er med på å skape den gode lærer-elev relasjonen. Måten man gjør seg forkjent til respekt er å vise det overfor den ene parten, som igjen må vise det tilbake. Overland (2007, s. 170) viser til at læreren har opparbeidet seg respekt når eleven ser på læreren som en autoritet som er verdt å lytte til, en person som er rettferdig og behandler elevene likeverdig. Det vises at gode relasjoner smitter, om læreren har god relasjon til elevene vil elevene få bedre relasjon til hverandre (Utdanningsdirektoratet, 2016a, s.2).

2.3.2 Læringsmiljø

Læringsmiljø defineres som ”Et godt, inkluderende læringsmiljø fremmer ikke bare elevenes læring, det legger også grunnlaget for at elevene kan bli trygge, kreative og selvstendige” (Utdanningsdirektoratet, 2016b, s.1). Et godt læringsmiljø vil si at elevene skal være trygge og få lov til å finne og utvikle sin identitet. Opplæringslova §9-A2 skriver at ”Alle elever har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring” (Opplæringslova, 1998). Det betyr at eleven som viser utagerende atferd skal kunne delta, engasjere seg og prestere i sin ordinære klasse (Ogden, 2015, s. 94). Videre skriver han at noen lærere hevder at de mangler kompetanse på hvordan de skal undervise elever som viser utagerende atferd. Dette kan føre til at læreren sender eleven til noen andre utenfor klasserommet. Stortingsmelding 22 (Meld. St. 22 (2010 – 2011)) *Motivasjon – mestring – muligheter* hevder at betydningen av lærerens arbeid i klasserommet er den enkeltfaktoren som har størst betydning for læringsmiljøet (Ogden 2013, s. 17). Ut i fra et inkluderende og trygt

læringsmiljø får det eleven som viser utagerende atferd til å trives bedre, deltar mer, lære mer og presterer bedre enn om eleven skal bli tatt ut av klasserommet (Ogden, 2015, s. 94).

2.4 Andre tiltak som virker forebyggende i møte med elever som viser utagerende atferd

Kunnskap og kompetanse rundt ulike forebyggende verktøy som kan bli tatt i bruk i møte med elever som viser utagerende atferd vil være en støtte for læreren. Før tiltak kan settes inn må læreren finne ut hva som ligger bak utageringen, det handler om hva læreren gjør for å finne ut av dette (Ogden, 2013, s.118). Observasjon og kartlegging er sentrale verktøy som læreren kan bruke for å få overblikk i undervisningen, klasserommet og på skolen. Videre må læreren handle og finne tiltak som virker forebyggende som: organisering og struktur av undervisningen, det faglige innholdet, arbeidsformer, elevdeltagelse, klassemiljø og samspill og lærerens reaksjon på uønsket atferd (Ogden, 2009). Drugli (2013, s. 148-149) viser til lærere som forteller at de ikke bruker bestemte strategier eller metoder for å finne en løsning på problematferden, for det er ingen metoder som passer alle barna. Det kan bety at lærerne prøver seg fram og ser hva som passer til den enkelte elev. Andre tiltak i skolen som kan være programmer som er rettet mot atferdsproblemer (Drugli, 2013, s.163), eksempel på det kan være PALS (Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling i skolen). Programmet er utviklet for å styrke elevenes sosiale kompetanse, og forebygge og mestre atferdsproblemer på grunnskolen (Ogden, 2015, s.114).

Et annet viktig tiltak i møte med elever som viser utagerende atferd er skole-hjem-samarbeid. Overland (2007, s. 127) viser til elever der skolen og hjemmet har et positivt samarbeid trives bedre på skolen og har positiv innvirkning på barnets faglige og sosiale situasjon i skolen. Det kan derfor være et viktig tiltak for elever som viser problematferd der skole-hjem samarbeidet er positivt, fordi manglende samarbeid kan bidra til at problematferd opprettholdes, og i noen tilfeller øker (Overland, 2007, s.128).

Et siste tiltak som virker forebyggende er teorien om laveste effektive tiltaksnivå (Ogden, 2015, s.164). Den tar utgangspunkt i at det er enklere å forebygge problematferd, enn å kontrollere den. Læreren som klasseleder skal gjøre minst mulig for å gjenopprette ro og forebygge utagerende atferd. Da må læreren være proaktiv, ikke maktutøvende, og vite hvilke tiltak som skal bli brukt på rett tid. Læreren må hele tiden tenke på ringvirkningene i klassen

og minimere disse best mulig (Ogden, 2015, s. 164). Mer om tiltak vil bli gått gjennom underveis i drøftingen.

3.0 Metode

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke kvalitative intervju som forskningsmetode for å få svar på problemstillingen. Jeg ønsket å få fram hva lærere mener med utagerende atferd og hvordan de møter elever som viser utagerende atferd. For å få svar intervjuet jeg lærere i praksis. Intervju kjennetegnes som en undersøkelse der forskeren henter inn informasjon gjennom spørsmål om informantens oppfatning, meninger og erfaringer om det aktuelle temaet (Bø & Helle, 2010, s.140). Intervju lar informanten tenke gjennom sin praksis, noe som er et grunnlag for å få innsikt i informantens erfaringer.

3.1 Kvalitativ metode

”Det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett fra intervjupersonens side. Å få fram betydningen av folks erfaringer og å avdekke deres opplevelse av verden, forut for vitenskapelige forklaringer, er et mål” (Kvale & Brinkmann, 2012,s.21). Ut i fra den definisjonen kan jeg ved bruk av kvalitative intervju samle inn fylldige og detaljerte svar fra informantene. De svarer fritt på de spørsmålene som jeg stiller, skulle det være noe som blir uklart kan jeg stille oppfølgings spørsmål (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 77-78).

Kvale og Brinkmann (2012, s.22) beskriver det kvalitative forskningsintervjuet som en samtale fra dagliglivet, der det dannes kunnskap i samspill mellom intervjuer og informant. For å få fram konkrete eksempler og historier om deres tanker, erfaringer og oppfatninger i arbeid med elever som viser uønsket atferd, tenkte jeg at intervju var en god metode. Christoffersen & Johannessen (2012, s.78) skriver at informantenes erfaringer og oppfatninger kommer best fram om de får velge selv hva de ønsker å snakke om i intervjuet.

Jeg valgte den kvalitative forskningsmetoden framfor den kvantitative forskningsmetoden, nettopp fordi jeg var ute etter informantenes erfaringer, tanker og oppfatninger. Under intervjuet kunne jeg også stille oppfølgings spørsmål om det var nødvendig. Ved en kvantitativ metode kunne jeg brukt spørreundersøkelse som forskningsmetode, ulempen med denne metoden er at jeg lettere veileder informantene med hvilke svar de skal krysse av og det hadde vært vanskeligere å få samlet inn tanker og opplevelser informantene har. Det kunne

resultert i at jeg ikke hadde fått inn nok innsamlingsmateriale. For når jeg er ute etter erfaringer og tanker er det mer relevant å la informantene fortelle det selv på sin måte.

3.2. Framgangsmåte

Intervjuet ble utført som et semistrukturert intervju. Jeg valgte denne strukturen for å få samlet inn informasjon fra informantene fra deres hverdagsverden på best måte (Christoffersen & Johannessen, 2012, 77). En semistruktur har en overordnet intervjuguide (se vedlegg1) som utgangspunkt for intervjuet (Christoffersen & Johannessen, 2012, 79). Før intervjuene utførte jeg noen testintervjuer for å teste hvordan det er å være en intervjuer, og for å se om spørsmålene i intervjuguiden er med på å gi de svarene jeg er ute etter (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 84). Planen med intervjuguiden var at jeg skulle ta utgangspunkt i fire åpne hovedspørsmål, og deretter en rekke med oppfølgingsspørsmål. Hovedspørsmålene var åpne og for noen var det vanskelig å svare utfyllende. Jeg brukte derfor oppfølgingsspørsmålene til å holde flyten i intervjuet om informantene stoppet opp. Etter testintervjuene var det bare til å begynne å intervju informantene.

3.2.1 Gjennomføring av intervju

Informantene gav tillatelse til å bruke lydopptak underveis. Videre informerte jeg informantene om taushetsplikten de har som lærer, og at jeg ikke hadde behov for å vite noe som bryter den. Jeg valgte å bruke lydopptak under intervjuene for Christoffersen & Johannessen (2012, s. 84) skriver at under et intervju kan det være lurt å bruke lydopptak ettersom det er umulig å huske alt som blir sagt. Før hovedspørsmålene begynte jeg å stille noen bakgrunnsspørsmål. Formålet med dette var å få en rolig start, samt gi meg som forsker informasjon om bakgrunnen deres i læreryrket. Deretter startet jeg med hovedspørsmålene hvor informantene fikk svare ut i fra sine erfaringer og tanker. Underveis valgte jeg å ikke avbryte informanten, men lyttet og var oppmerksom på å ha et åpent og lyttende kroppsspråk. Etter intervjuene var det å transkribere lydopptakene. For at det skal være mulig å analysere intervjuene må de dokumenteres og transkriberes først (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 85). Deretter fargekodet jeg intervjuene inn i det som var relevant å ta med videre i analysen.

3.3 Utvalg av informanter

For å få svar på problemstillingen i oppgaven måtte jeg få tak i informanter som kunne gi meg svar slik at jeg kunne ta det videre inn i forskningen. Thagaard (2013, s. 103) skriver at en informant er en person som er godt informert om temaet i denne oppgaven. For å få gode informanter ble de valgt gjennom strategisk utvelgelse, gjennom kriteriebasert utvelgelse (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 50-51). Kriteriene for å kunne være informant i denne forskningen var: Du er lærer og har erfaring med elever som viser utagerende atferd. Informantene mine var lærere fra praksisplassen min. Siden jeg ønsket å intervjuere lærere på skolen bad jeg rektor om tillatelse til det. Jeg fikk muntlig bekreftelse og jeg tok kontakt med to lærere. Dette utvalget med to lærere blir ut i fra Christoffersen & Johannessen (2012, s.49-50) sett på som et homogent utvalg, fordi informantene er like på flere kriterier og tilhører samme subkultur. Informantene har lærerutdanning og har vært lærere i noen år. Begge har erfaring med elever som viser utagerende atferd. For øyeblikket arbeider begge informantene på samme trinn. Dette kan føre til at svarene kan bli like på noen områder, og siden de samarbeider om de samme elevene. Det ville nok vært enn større forskjell om jeg hadde intervjuet lærere fra forskjellige skoler. Informantene har lærerutdanning og har mye erfaring med elever som viser utagerende atferd, allikevel gir dette en indikasjon på hva lærerne vet og gjør når det kommer til utagerende atferd.

3.4 Etisk hensyn

Ved bruk av den kvalitative metoden er det noen etiske hensyn en forsker må være klar over. Det er spesielt tre typer hensyn (Christoffersen & Johannessen, 2012, s 41): 1) Informanten har rett til selvbestemmelse, både til å delta og eventuelt kunne trekke seg underveis om de ønsker, 2) de skal selv få velge hva de ønsker å dele under intervjuet og forskeren har taushetsplikt og 3) undersøkelsen skal ikke skade informantene på noen måte. Jeg meldte prosjektet til NSD (Norsk senter for forskningsdata), ettersom lydopptak ble brukt under intervjuene. Forskeren skal forsikre konfidensialitet og fremstille informasjonen på en måte der informantene ikke kan bli gjenkjent (Christoffersen & Johannessen, 2012, s 41-42). Jeg navngir derfor informantene som informant 1 og informant 2 når jeg presenterer funnene og videre i drøftingen.

3.5 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet, pålitelighet, innebærer at en undersøkelse er korrekt utført (Thurén, 2015, s. 31). Dette samsvarer med Christoffersen & Johannesen (2012, s. 23), som skriver at reliabilitet knytter seg til nøyaktigheten av undersøkelsens data, som hvordan informasjonen bearbeides, brukes og hvordan den er samlet inn. Pålitelighet henger sammen med om forskeren gjør rede for hvordan dataen utvikles.

Validitet er å se på hvor godt, eller relevant dataen representerer problemstillingen (Christoffersen & Johannesen, 2012, s.24). Det innebærer at undersøkelsen faktisk har undersøker det den skal (Thurén, 2015, s.32). Her siktes det til hvorvidt fenomenet er belyst gjennom aktuell teori og med resultatene fra spørsmålene som er blitt stilt.

Når det gjelder oppgavens reliabilitet ble det lagt vekt på at intervjuene ikke skulle bære preg av ledende spørsmål. Svarene skal være fra informantenes egne erfaringer og opplevelser. Med bruk av lydopptak vil det føre til at forskeren kan transkribere intervjuene ordrett, noe som vil gjøre resultatene mer pålitelige. Manglende pålitelighet kan oppstå om det er for få informanter med i undersøkelsen, eller om informantene misforstår spørsmålet eller ikke kan svare, men svarer allikevel.

Validiteten styrkes i denne oppgaven med bruk av en anerkjent kvalitativ forskningsmetode og en problemstilling. Oppfølgingsspørsmål ble brukt som hjelpemiddel om noe var uklart, og for å få med all relevant data. Det er viktig for å unngå at forskeren gjør seg egne tolkninger fra intervjuene. Validiteten er sikret med å anvende samme intervjuguide i begge intervjuene. Oppgaven består av et lite utvalg av informanter, funnene kan derfor ikke generaliseres. På den andre side, da studien er gjort med utgangspunkt i kvalitativ metode, er det blitt foretatt en grundig analyse og tolkning av data som er innhentet.

Reliabiliteten og validiteten øker med bruk av dempere i oppgaven. Dempere er med på å tone ned bastante påstander. Oppgavens reliabilitet og validitet strykes ved at begreper har blitt definert og anvendt på en forståelig måte gjennom hele oppgaven. Det at dataen kobles opp mot teori er også med på å styrke dette.

4.0 Resultat av undersøkelsen og drøfting rundt funnene

I denne delen presenterer jeg relevant informasjon fra intervjuene. Samt en drøfting for å gi bedre forståelse av hvorfor jeg vektlegger denne informasjonen, og for å gi en bedre sammenheng mellom informasjon og mitt fokus område.

Først gjennomgår jeg lærernes forståelse av begrepet utagerende adferd. Deretter fortsetter jeg med deres erfaringer i møte med elever som viser utagerende adferd. I denne sammenheng vil jeg gå nærmere inn på klasseledelse, læringsmiljø og relasjonsbygging. Videre drøfter jeg ulike risiko- og beskyttelsesfaktorer. Til slutt vil jeg komme inn på ulike forebyggende tiltak som er relevante for problemstillingen i skolehverdagen.

4.1 Hva legger lærere i begrepet utagerende atferd?

For å få svar på problemstillingen i denne oppgaven er det relevant å vite noe om hva lærerne legger i begrepet utagerende atferd. Med det spurte jeg informantene: *Hva legger du i begrepet utagerende atferd, og hvilke erfaringer har du med elever som utagerer?*

Informant 1 beskriver elever som viser utagerende atferd som: ”*elever som er fysisk og språklig i klasserommet, fysisk mot medelever og voksne, høylytt i språkbruken og agerer tydelig foran de andre.*”

Informant 2 ser på utagerende atferd som ”*sinne eller aggresjon, som kommer i form av både fysiske og verbale former, rettet mot individer eller grupper.*”

Begge Informantene deler utagerende atferd inn i to deler: fysisk- og verbal utagering. Fysisk utagering med materielle ting eller mot materielle ting, eller mot voksne eller medelever. Verbal utagering rettet mot medelever og voksne kan være i form av et ugreit språk, som banning og stygg ordbruk. Informant 1 nevner at de kan være manipulerende i sin språkbruk. Ut i fra hvordan informantene beskriver utagerende atferd ser vi at de har kunnskap om hva som kjennetegner atferden. Videre nevner informantene at utageringen kan oppstå om elevene er usikre, utrygge på rammene, de voksne, medelevene eller seg selv. Det kan også komme av mistrivsel, mobbing, hjemmesituasjonen, eller faglige- og/eller sosiale utfordringer. De nevner også at det kan være en diagnose som ligger bak, som for eksempel ADHD.

Her viser informantene at de har kunnskap og forståelse for at det kan foreligge andre faktorer bak barnets utagering. Nordahl et.al. (2005) sier at det er flere faktorer som spiller inn for å avgjøre om et barn viser utagerende atferd. På den ene siden viser informantene at de har forståelse og kunnskap om utagerende atferd, og de kan beskrive og kjenne igjen oppførselen. Denne oppførselen må læreren lære å lese og de må forstå at atferden ikke er eleven, men et uttrykk for noe. På den andre siden er det ingen av dem som kobler sin praksis opp mot en teoretisk definisjon. Grunnen til dette kan være at informantene ikke kjenner til definisjonen på begrepet eller at definisjonen er for diffus til bruk i praksis.

4.2 Hvordan møter læreren elevene som viser utagerende atferd?

Elever bruker store deler av dagen på skolen sammen med læreren og klassekameratene. Derfor er det ønskelig å legge til rette for at barn møter på skolen hver dag med en positiv forventning om gode og inkluderende møter med andre elever og lærere (Utdanningsforskning, 2015). Noe som også er en klar forpliktelse i læreplanverket og andre styringsdokument. For å få svar på dette stilte jeg spørsmålet: *Hva tenker du er viktig i møte med elever som viser utagerende atferd?*

I møte med barn som utagerer er det viktig å prøve å forhindre at atferden utvikler seg. Det kan være forskjellige grunner og faktorer for den utagerende atferden. Slike faktorer kan være at eleven trenger oppmerksomhet eller omsorg. Det kan være årsaker som hjemmeforhold, miljøet på skolen, sinne eller frustrasjon. Om eleven får omarbeidet årsaken til utageringen kan det være at atferden demper seg eller gir seg. På den måten må læreren finne ut hva som er årsaken og støtte eleven. Det kan være forskjellige verktøy eller metoder for å hjelpe eleven.

Informant 1 sier: *"At du må vise forståelse og lytte. Det er kjempeviktig at de føler seg sett, hørt og trodd. Vær med dem inn i følelsen og la dem føle."* Det informantene sier om at eleven må føle seg sett, hørt og trodd vil opparbeide et forhold som er preget av tillit og respekt. Dette vil være med på å skape en god relasjon med eleven. Måten læreren er i møte med elevene modellerer læreren hvordan elevene kan skape gode relasjoner med hverandre (Utdanningsdirektoratet, 2016a). Informanten sier også: *"å ta tak tidlig, gi beskjed og la eleven vise deg at de får det til, og ros dem når de får det til."* Ogden (2015) som nevnt i teorien skriver at det å gi ros er en effektiv metode for å redusere utagerende atferd.

Informant 2 poengterer: ” å være rolig, konsekvent, samtidig som elevene vet at du liker dem. Der jeg er en veileder for dem og prøver å lære dem å gå vekk i fra vanskelige situasjoner.” Nordahl et.al. (2005) som nevnt skriver at det er avgjørende for den utagerende eleven å vite at læreren liker og bryr seg om dem. Det vil være betydningsfullt om det er en lærer som viser varme, trygghet og ro i møte med en elev som utagerer, kontra en lærer som er sint, streng og har lite forståelser. Det kan være en risikofaktor for eleven å bare bli møtt på den måten. Det at informantene velger å møte, høre på og vise at de tror på eleven er avgjørende for elevens trivsel og det å føle seg inkludert.

4.3 Hva tenker lærere om klasseledelse?

I møte med barn som viser utagerende atferd vil rollen som klasseleder være avgjørende for eleven. Måten informantene ser på klasseledelse vil være nødvendig å få fram i denne oppgaven. Spørsmålet som informantene skulle svare på var: *Hva tenker du er viktig som klasseleder?*

Ogden (2015, s. 127) skriver at rollen som klasseleder har en viktig funksjon, nettopp å balansere mellom kontroll, sette grenser og skape relasjon med elevene. Informant 1 sier: *“Det er viktig å være tydelig på hva som forventes, være vennlig, bestemt, konsekvent og rettfærdig. Klasseledelse henger også sammen med det å bli likt.” Hvis ungene liker deg, respekterer de deg på en annen måte og de ønsker å vise at de kan. Derfor er det viktig å få den gode relasjonen for å være den beste klasselederen.”* Informant 2 sier: *“Det er viktig å ha evnen til relasjon, være konsekvent, tydelig om sine forventinger, også det viktigste er å ha det litt gøy også. Dette bygger opp under relasjonen og det bygger opp klasseledelse.”* Ut i fra det informantene sier om klasseledelse er de på riktig spor. De er begge opptatt av å ha kontroll, samtidig som de skal vise varme. Noe som Overland (2007, s.174) beskriver som kjennetegnet på den autoritative læreren. På den ene siden er informantene opptatt av å bygge gode relasjoner til elevene og de er tydelige om sine forventinger. På den andre siden får de også fram trivsel som en faktor.

Proaktiv klasseledelse er med på å korrigere og forutse utagerende atferd, og kan på den måten unngå forstyrrelser (Ogden, 2015). Informantene sier at de konsekvent bruker pauser aktivt i undervisningen på de elevene som viser utagerende atferd. Slik begrunner de det: *“Elevene bruker mye energi på å konsentrere seg om å gjøre det de skal inne i klasserommet. Når jeg ser*

de begynner å bli ukonsentrert lar jeg de ta en pause på fem minutter hvor de få leke med LEGO, som er en avtale jeg har med de ulike elevene. Dette fordi eleven faktisk har prøvd å gjøre en innsats.” Det er dette Ogden (2015) mener med at en proaktiv lærer klarer å gjøre i arbeidet som klasseleder, noe informantene forteller at de gjør. Det kan ses i sammenheng med Ogdens (2015) teori om laveste effektive tiltaksnivå. Der læreren er proaktiv til begynnende problematferd og bruker rett tiltak til rett tid. Gjennom god relasjon har læreren mulighet til å handle på et forebyggende nivå og være proaktiv.

På den andre siden, til tross for hvor god kompetanse lærerne har om hvordan god klasseledelse skal utøves i klasserommet, kommer det med ulike utfordringer i møte med utagerende elever. Informant 2 forteller: *“For meg har jeg til tider måtte velge bort å hjelpe den utagerende eleven og hjelpe resten av klassen. Så det går på følelser, mangel av ressurser og mangel på hender på alt som skal gjøres, det er dagsavhengig for eleven det gjelder, men prøver å være i forkant med elevene, med å lage avtaler.”* Begge informantene følte at de ikke alltid strakk til i møte med utagerende elever. Intensjonen og ønsket er der, og dette vises med at de prøver å lage avtaler med eleven i forkant av timen. Dette kan føre til dårlig samvittighet for den enkelte lærer, men er det lærerens feil?

Flere tiltak som kan virke forebyggende som klasseleder er redskaper som regler og rutiner (Ogden, 2015). Informantene fikk spørsmål om regler og rutiner virker forbyggende i møte med elever som viser utagerende atferd. Begge informantene var samstemte med at det er viktig. Dette uttrykker informant 1 med å si: *“Regler og rutiner er kjempeviktig. For da vet de hva som skal skje, noe som gjør dem tryggere. Det samme gjelder når det kommer til forventningene til dem, de må vite hva som skjer når den forventingen ikke blir møtt, eller hva som skjer hvis den blir møtt. Forutsigbarhet er kjempeviktig.”* De viser at de forstår det Ogden (2012) skriver om regler og rutiner med at de skaper struktur i klasserommet. Samtidig som informanten er opptatt av å vise eleven at det blir en reaksjon i fra læreren om reglene brytes. Det er noe av det Ogden (2012) påpeker er en viktig faktor med regler, det at læreren reagerer og passer på at eleven følger dem. Informant 2 sier: *“Regler og rutiner roer en del av de utrygge barna vertfall.”* Det skriver Tveit (2012) kommer til å skape en større trygghet i møte med barn som viser utagerende atferd.

4.4 Hva tenker lærere om læringsmiljøet?

I en klasse kan elever som viser utagerende atferd enten bli inkludert, ved at klassen prøver å korrigere og redusere atferden, eller ekskludert, ved utstøting, hvor klassen forsøker å fjerne seg fra problemet (Nordahl et al., 2005). Informant 1 sier: ” *Et godt læringsmiljø er at elevene kan ha en dårlig dag uten at de andre gjør den verre.* ” Ogden (2015, s. 165) hevder at kompetente klasseledere arbeider aktivt og utholdende for å skape et positivt læringsmiljø. Dette kan være å jobbe med relasjonene i klassen, både relasjonen mellom elev og elev og mellom lærer og elev. Informanten arbeider da med: ” *Forståelse og aksept for at alle er forskjellige.* ” Læreren kan skape et inkluderende læringsmiljø framfor et ekskluderende ved å modellere de andre elevene i klassen til å fokusere på elevens positive sider, fremfor de negative (Utdanningsdirektoratet, 2016a). Dette gjør informant 1 ved: ” *Å lære elevene hvordan man skal være når andre strever, hvordan vi kan hjelpe hverandre å regulere seg selv.* ” Dette er en utfordring, det å skape et fellesskap der elevene kan være gode rollemodeller for hverandre (Mossige & Bunting, 2014, s. 108). Selv for utfordringen prøver informanten å opparbeide dette i læringsmiljøet, det kan bety at informanten ser den positive virkningen dette har for eleven som viser utagerende atferd.

En annen måte å hjelpe elevene til å lære å regulere atferden er å la læringen foregå i undervisningen når elevene og læreren er samlet (Nordahl, 2014, s. 132). Dette er noe som bare informant 1 nevner noe om: ” *Det å støtte elever med utagerende atferd inne i klasserommet har en mye større effekt, enn å plukke dem ut i alle settinger.* ” Ogden (2015) som nevnt skriver at lærere føler de mangler kompetanse på å undervise elever som viser utagerende atferd, og velger å sende eleven ut av klasserommet og videre til noen andre. I følge Opplæringsloven §9-A2 (1998) skal elevene ha rett til å være en del av et godt og trygt læringsmiljø, noe som betyr at eleven er nødt til å være inne i klasserommet. Ut i fra det informanten sier tolkes det som at det krever tid for å inkludere eleven inne i klasserommet, men med den kompetansen læreren har vil det virke positivt på den utagerende atferden. Det underbygger det Ogden (2015) skriver om at eleven som utagerer trives bedre, lærer mer, deltar og presterer om de forblir inne i klasserommet.

4.5 Hva tenker lærere om lærer- elev-relasjoner?

I møte med elever som utagerer kan god relasjon være avgjørende for å kunne forebygge utagerende atferd. Elevene som viser utagerende atferd blir gjerne tatt i regelbrudd eller uakseptabel atferd. Det mange lærere kan kjenne seg igjen i er at den utagerende eleven benekter dette, vegrer seg for å snakke eller direkte aviser den voksne (Stay & Stay, 2014, s. 74). Det kan se ut til at lærerne må være varsomme i starten når de skal opparbeide seg god relasjon med eleven. Det å ha gode relasjoner med elevene dine vil derfor være viktig. Jeg spurte derfor informantene mine: *”Hvilken betydning tror du lærerens relasjon og støtte har for å forebygge utagerende atferd?”*

Informant 1 påpeker: *”læreren sin relasjon til elevene er det aller meste i arbeid med utagerende arbeid. Du skaper relasjonen med eleven med å bli godt kjent, bli kjent med interesser og legge opp til en kombinasjon i undervisningen av hva du ønsker og hva vi må gjennom.”* Informant 2 sier: *” Relasjonsbygging er alfaomega. Jeg tror ikke man klarer å komme inn på enkeltelever uten å ha noen relasjon til dem. Jeg arbeider mye med vise at jeg er interessert i dem, i livene deres utenfor skolen, at jeg ikke bare er en lærer som bryr meg om fag og hva de skal lære, men også hvordan de har det”*

Begge informantene er opptatt av å bygge tillit, trygghet og gode relasjoner med elevene. De kommer også inn på prinsippet som Ogden (2012) presenterer, den personlige kvaliteten i kontakten mellom lærer og elev, det å ha kjennskap til eleven sine interesser og verdsette elevens sosiale verden. På den ene siden kan dette være viktig, fordi det kan bidra til å fremme positive relasjoner, og videre samhandling (Ogden, 2015). På den andre siden vil tillit og respekt være en sentral for en god relasjon (Overland, 2007). Til dette kan man dra fram det informant 1 sier: *”før man kan begynne å arbeide med det som er vanskelig, må man starte med det som er bra.”* Det tar tid å opparbeide seg den type tillit av barn, fordi tillit og respekt er noe man ikke bare kan få, men noe man må gjøres fortjent til og som bygges opp over tid (Overland, 2007). Informantene formidler viktigheten med respekt og tillit, fordi de ser hvor mye elever som viser utagerende atferd endrer seg når en vikar kommer inn i klasserommet. Det kan være et tegn på at gode relasjoner til elever som viser utagerende atferd vil virke positivt, på den måten at elevene vil akseptere flere av lærerens regler og forventninger. Roland, Størksen, Omdal, Midthassel, Fandrem, Godtfredsen, & Skeie (2014) skriver at det tar lengre tid å opparbeide gode relasjoner til elever som viser utagerende atferd enn til de andre elevene, men virkningen vil være nødvendig for et videre samarbeid.

Noen barn har større behov for å få hjelp til å regulere følelser og atferd, dette gjelder spesielt barn som viser utagerende atferd (Drugli, 2013). Dette har informant 2 noen meninger om: *”De elevene som utagerer sliter med å regulere følelsene sine, og ved god relasjon til elevene vil du som lærer forstå hva eleven føler, og da kan du fortelle dette til eleven slik at de kan skille følelsene sine fra hverandre. Da bygger du opp enda mer relasjoner med eleven.”* Kvello (2013, s.172) skriver at selvregulering handler om å regulere (styre) seg selv. Læreren kan gjennom varme og interesse hjelpe barnet med denne reguleringen, som styrker barnets sosiale kompetanse (Utdanningsdirektoratet, 2016a). Det handler om å kjenne sine svake og sterke sider og finne strategier som motvirker de svake sidene (Mossige & Bunting, 2014, s. 107). Dette styrker elevens evne til å danne og vedlikeholde positive vennerelasjoner med jevnaldrende (Drugli, 2013). Denne prosessen vil ut i fra Overland (2007) handler om at eleven har respekt for læreren og ser på læreren som en autoritet som er verdt å lytte til. Dette kan bety at informanten har forståelse for at den reguleringen vil hjelpe eleven til å lære å kjenne sine sterke sider og lære seg strategier for å lære seg å regulere seg selv etterhvert.

4.6 Risiko- og beskyttelsesfaktorer

Det å ha kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer i møte med elever som viser utagerende atferd, kan være med på å skape forståelse av hva utageringen kan komme av og hvilken påvirkningskraft miljøet rundt eleven har å si. På den måten vil det ligge en årsaksforklaring bak den utagerende atferden, noe som gjør at læreren kan være med å forebygge eller dempe atferden. Informantene har i løpet av intervjuene nevnt ulike faktorer som er verdt å se på.

På den ene siden kan læreren være en beskyttelsesfaktor i form av å gi støtte, motivere og la eleven være seg selv. På den andre siden kan en negativ relasjon mellom lærer og elev virke som en risikofaktor. Informant 2 påpeker dette med å si: *“Om man er en utrygg og utydelig klasseleder vil man i sum få et dårlig klassemiljø, noe som vil gjøre den utagerende eleven enda mer utrygg, noe som vil føre til utagering.”* Læreren som klasselederen har et ansvar for hva som skjer inne i klasserommet. Det handler om å finne en balanse mellom å være autoritær og det å være ettergivende. Det kan virke som hvis lærere opptrer autoritær og utøver makt overfor elevene, vil det utgjøre en risikofaktor for elever som viser utagerende atferd. Ved å stadig gi eleven negativ oppmerksomhet og tilsnakk i klasserommet, kan læreren sende negative signaler til de andre elevene i klassen, som igjen kan føre til at elevene

forholder seg til eleven på en negativ måte. Det kan tolkes at utryggheten fra læreren i form av lite struktur, uro og lav autoritet vil utgjøre en risikofaktor. Det er dette informanten påpeker med at klassemiljøet blir dårligere og eleven blir mer utrygg og utagerer.

Når det kommer til miljøet på skolen kan medelever være en risikofaktor for eleven som viser utagerende atferd. På den ene siden kan avvising være en risikofaktor, fordi eleven som viser utagerende atferd mister tilgangen til en viktig sosial arena skriver Drugli (2013). På den andre siden sier informant 1: *”Miljøet den utagerende eleven er i påvirker atferden. Om han får elever som ’heier’ på seg vil det bli en vanskelig situasjon. Selv om eleven ønsker å stoppe så vil han ikke klare det for de andre øser eleven opp og skaper en forventning.”* Om medelevene ikke støtter og viser forståelse overfor eleven som viser utagerende atferd kan sjansen for skjevutvikling øke som Drugli (2013) påpeker. Det ser ut til at informanten har kunnskap om denne risikofaktoren og vet at dette er noe å ta til betraktning i situasjoner hvor eleven utagerer. Nevnt tidligere har informant 1 fortalt at hun arbeider med å skape forståelse for at folk er forskjellige og hvordan de kan oppføre seg for å hjelpe medelevene som strever. På den andre siden er medelever og skolemiljøet en beskyttelsesfaktor hvor eleven som viser utagerende atferd får utvikle selvkontroll, fleksibilitet og sosiale ferdigheter ved støtte fra jevnaldrende (Drugli, 2013).

4.7 Ulike tiltak som virker forebyggende

Ut i fra funnene som er blitt nevnt fram til nå i denne oppgaven er faktorer som er med på å forebygge den utagerende atferden. Videre vil det bli tatt opp andre tiltak som også er med på å forebygge. Dette er kunnskap som lærerne må ha kompetanse om for å kunne ivareta denne elevgruppen. For å få svar av informantene om hva de gjør, stilte jeg spørsmålet: *Har du erfaring med hva som kan være forebyggende faktorer for å unngå utagerende atferd og hvordan arbeider du i klasserommet?*

Informant 1 sier: *”Kroppsspråket ditt. Det å smile, være positiv, vise at du ser eleven og si ”god morgen” i gangen.”* Å bli møtt med positiv utstråling vil eleven lettere klare å regulere atferden sin, da positivitet smitter. Eleven kan bli oppmerksom på sine positive sider gjennom positive handlinger med læreren. Programmet PALS (Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling i skolen) bygger på prinsippet om at skolen og lærerne skal bidra til inkludering og engasjerende læringsmiljø, positiv atferd, kartlegging og oppfølging av alle elevene (Ogden,

2015, s.115). Informanten tar i bruk grunnprinsippene til programmet, det å være positiv og få fram de positive sidene ved eleven. Programmet kan da også være en forebyggende faktor som skolen kan vurdere om de vil ta i bruk.

Informant 1 har tidligere nevnt at hun arbeider med å eleven som viser utagerende atferd inne i klasserommet sammen med de andre. Dette begrunner hun med: ”*Jeg føler at det gir dem en enda større følelse av at de er annerledes, og da styrker det den atferden, men om du veileder dem inn i mål vil du på sikt komme i mål.*” Å arbeide på denne måten kan tolkes som å arbeide mot et mer langsiktig mål. Læreren bruker tid på å lære eleven å mestre det å være i klasserommet. Noe som kan ha virkninger på eleven senere i skoleløpet. En annen måte å forebygge utagerende atferd på er kortsiktige mål. Informant 2 sier: ”*Det hjelper å lage avtaler med dem, om du gjør det og dette skal du få en belønning.*” Greene (2011, s.22) skriver at belønningssystemer er effektive når de fungerer. Elevene er forskjellige og for noen elever som viser utagerende atferd er det nødvendig med en form for belønning her og nå. De klarer ikke nødvendigvis å se konsekvensen på langsiktige mål. Informanten snakker da med eleven på starten av dagen slik at eleven vet hva som forventes, hva som skjer om eleven viser ønsket atferd eller ikke.

Tilslutt kommenterer informantene viktigheten rundt skole-hjem-samarbeid. Informant 2 sier: ”*Jeg er opptatt av et veldig tett samarbeid med hjem. Da har jeg jevnlig mailkontakt med en slags ukesoppdatering eller telefonsamtaler.*” I opplæringsloven (§1-1, 1998) står det at skolen skal samarbeide med hjemmet. Skoler og lærere som ikke legger til rette for et godt samarbeid, bryter med intensjonen i lovverket (Nordahl, 2014, s. 126). Informanten sier: ”*I et slik samarbeid får både vi og foreldrene en større makt over situasjonen. Det virker også som barnet får mer ro når de vet at det er et samarbeid.*” Det kan tolkes som at et godt skole-hjem samarbeid vil være positivt for elever som viser utagerende atferd. Det kan se ut til at informanten gir både positiv og negativ tilbakemelding i ukesoppdateringen. For at et godt skole-hjem samarbeid skal fungere bør foreldrene få positiv respons om hva som har skjedd på skolen, dette vil være med på støtte og oppmuntre foreldrene til samarbeide og bruke tiden sin på barnets skolegang (Nordahl, 2009, s. 56). Dersom eleven også får mer ro vil samarbeidet være en forebyggende faktor over tid for denne elevgruppen.

5.0 Oppsummering

I denne bacheloroppgaven ønsket jeg å finne svar på hvilke tanker lærere har om utagerende adferd, og hvordan de imøtekommer elever som viser utagerende adferd i skolehverdagen.

Den kompetansen og kunnskapen en lærer har i møte med elever som strever med å regulere adferd er avgjørende for eleven. Ved at lærerens møte med eleven som viser utagerende adferd er positiv, der eleven føler seg sett og møtt, kan det være starten på en god relasjonsbygging. Som videre kan føre til at atferden dempes.

Den kompetansen læreren trenger i møte med elever som viser utagerende adferd i skolehverdagen, vil være å ha kjennskap om hva atferdsproblemer er og hvilke årsaker som kan forårsake atferden. Det kan gjøres gjennom kunnskap om ulike verktøy som kan bli brukt som observasjon eller kartlegging, eller andre forebyggende tiltak som skole-hjem samarbeid. Klasselederen må også kunne ha evnen til å bygge gode relasjoner til denne elevgruppen og kunne skape et trygt og inkluderende læringsmiljø, der læreren også mestrer å arbeide med elevens sosiale ferdigheter sammen med de andre. Noe som handler om at klasselederen må ha evnen til å se de positive sidene og potensiale i elevgruppen.

Ut i fra funnene viser informantene at det er viktig for elever med utagerende adferd å være en klar og tydelig klasseleder, i form av å være proaktiv, samt som de er forutsigbare og har klare regler og rutiner. De er opptatt av å skape gode relasjoner med elevgruppen der de blir kjent med deres faglige side, men også elevens interesser og det sosiale utenfor skolen. Informantene formidler at de bruker den tiden og ressursene de har til å skape et godt og inkluderende læringsmiljø, der eleven får oppgaver og aktiviteter tilpasset som gir dem følelsen av mestring. De er i forkant med elevgruppen og bruker aktivt én-til-én samtaler om det gjelder beskjeder, regler, forventinger eller konsekvenser. De viser også kunnskap om at det finnes ulike risiko- og beskyttendefaktorer både i eleven, men også i klasserommet og ute i friminuttene. De har forståelse for at atferden kan utvikles på grunn av omstendighetene i og rundt eleven. Informantene viser at de er dyktige lærere med god kompetanse om hvordan denne elevgruppen bør bli møtt og ivaretatt på best mulig måte i skolehverdagen. Elever som viser utagerende adferd er alle forskjellige, og det kan variere fra dag til dag om hvilke tiltak som fungerer.

6.0 Litteraturliste

- Bufdir. (2018, 15/11). *Atferdsvansker – Ulike metoder*. Hentet 02.05.19 fra https://www.bufdir.no/Barnevern/Tiltak_i_barnevernet/Metoder/
- Bø, I., & Helle, L. (2010). *Pedagogisk ordbok, praktisk oppslagsverk i pedagogikk, psykologi og sosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Drugli, M. B. (2013). *Atferdsvansker hos barn: evidensbasert kunnskap og praksis*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Greene, R.,W. (2011). *Utenfor – elever med atferdsutfordringer*. Oslo: Cappelen Damm akademiske.
- Kvale, S & Brinkmann, S. (2012). *Det kvalitative forskningsintervjuet*. Oslo: Gyldendal
- Kvello, Ø. (2013). *Selvbilde og selvregulering som sentrale utviklingsprosesser i barneskolealder*. I Postholm, B, M., & Munthe, E., & Haug, P., & Krumsvik, R. J. (Red.). *Elevmangfold i skolen 1-7* (s.157-177). Oslo: Høyskoleforlaget
- Mossige, M. & Bunting, M. (2014). *Tilrettelegging for elevene som aktører i eget læringsarbeid*. I Bunting, M. (Red.) *Tilpasset opplæring – i forskning og praksis* (s. 103-121). Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Nordahl, T., Sørli, M.-A., Manger, T., & Tveit, A. (2005). *Atferdsproblemer blant barn og unge. Teoretiske og praktiske tilnærminger*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Nordahl, T. (2009). *Hjem og skole, hvordan skape et bedre samarbeid?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Nordahl, T., Sørli, M.-A., Manger, T., & Tveit, A. (2012). *Atferdsproblem blant barn og unge*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Nordahl, T. (2014). *Eget barn som en del av fellesskapet. Om tilpasset opplæring og samarbeid mellom hjem og skole*. I Bunting, M. (Red.) *Tilpasset opplæring – i forskning og praksis* (s. 123-132). Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Ogden, T. (2009). *Sosial kompetanse og problematferd i skolen* (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Ogden, T. (2012). *Klasseledelse . Praksis, teori og forskning* (2. Utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Ogden, T. (2015). *Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademisk

- Regjeringen. (2011). *Motivasjon – Mestring – Muligheter – Ungdomstrinnet*. (Meld. St. 22 (2010 – 2011)). Hentet 21.04.19 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-22-2010--2011/id641251/sec1>
- Roland, P., Størksen, I., Omdal, H., Midthassel, U. V., Fandrem, H., Godtfredsen, M., & Skeie, E. (2014). *Kompetanseløft i barnehagen*. Stavanger: Universitetet i Stavanger.
- Stay, T. & Stay E. I. (2014). Alle elever har behov for å bli forstått. Tilpasset opplæring sett i et differensiert relasjonsperspektiv. I Bunting, M. (Red.), *Tilpasset opplæring – i forskning og praksis* (s. 56-76). Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse, en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget
- Thurén, T. (2015). *Vitenskapsteori for nybegynnere* (2.utg.). Oslo: Gyldendal akademisk
- Tveit, A. (2012). *Anerkjennelse, ros og regler i klasserommet*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa*. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Overland, T. (2007). *Skolen og de utfordrende elevene, om forebygging og reduksjon av problematferd*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Utdanningsdirektoratet (u.d.). Hentet 23.05.19 fra <https://www.udir.no/globalassets/upload/laringsmiljo/klasseledelse-2/klasseledelse.pdf>
- Utdanningsdirektoratet (2015, 25/08a). *Den generelle delen av læreplanen*. Hentet 24.05.19 fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/generell-del-av-lareplanen/innleiing/>
- Utdanningsdirektoratet (2015a, 10/09). *Skape en god læringskultur*. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/klasseledelse/laringskultur/>
- Utdanningsdirektoratet (2016a, 24/06). *Lærer-elev-relasjoner*. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/psykososialt-miljo/larer-elev-relasjonen/>
- Utdanningsdirektoratet. (2016b, 27/06c). *Hva er et godt læringsmiljø?* Hentet 12.05.19 fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/psykososialt-miljo/hva-er-et-godt-laringsmiljo/>
- Utdanningsforskning (2015, 13/09). *Såre barn i skolen*. Hentet 20.05.2019 fra <https://utdanningsforskning.no/artikler/sarbare-barn-i-skolen/>

7.0 Vedlegg

Vedlegg 1

Intervjuguide

Bakgrunns spørsmål:

Hva syntes du er det beste med læreryrket?

Hvor mange år har du jobbet som lærer?

Hva slags utdanning har du?

Hovedspørsmål

Har du erfaringer med elever som viser utagerende atferd, og kan du fortelle litt om det?

Hva legger du i begrepet utagerende atferd, og kan du fortelle hvorfor?

Har du noen tanker om hva som er/kan være årsaken(e) til utagering, kan du fortelle?

Har du erfaring med hva som kan være forebyggende faktorer for å unngå utagerende atferd og hvordan arbeider du i klasserommet?

Hvordan organiseres dette? Brukes det noen metoder? Hvilke? Hvorfor/hvorfor ikke.

Fordeler, erfaringer, hvem er ansvarlig? Samarbeid?

Hva tenker du er viktig i møte med elever som viser utagerende atferd?

Hvilken betydning tror du lærerens relasjon og støtte har for å forebygge

utagerende atferd? Noen eksempler på hvordan du arbeider med relasjonsbygging?

Hvordan tror du klasseledelsen og læringsmiljøet er med å virke forebyggende for utagerende atferd?

Blir klassemiljøet påvirket av elever som viser utagerende atferd? Hvordan? Noen utfordringer?

Hva tenker du er viktig som klasseleder?

Hvilken betydning opplever du at regler og rutiner har i en utfordrende klasse?

Hva kan man som lærer gjøre for at elever med atferdsvansker lærer bedre?

Hva legger dere vekt på i samarbeid med foreldre når det gjelder elever som viser utagerende atferd?

Høgskulen på Vestlandet

Samtykkeskjema -

«Hvordan forebygge utagerende atferd i klasserommet?»

Bakgrunn og formål

Jeg er student ved Høgskulen på Vestlandet, og skal skrive en bacheloroppgave. Prosjektet mitt skal handle om utagerende elever i klasserommet. Jeg er interessert i å forske på hva lærere mener om utagerende og hvordan de arbeider for å forebygge denne atferden. Målet med denne forskningen er få mer innsikt i hvordan lærere jobber med elever som har en utagerende atferd i klasserommet, samt er dette er med på å gi meg lærdom om hvordan jeg kan arbeide sammen med slike elever som nyutdannet lærer.

Forskningsspørsmålet mitt er;

- *Hva mener lærere om utagerende atferd og hvordan møter læreren elever med utagerende atferd?*
1. Har du erfaringer med elever som viser utagerende atferd, og kan du fortelle litt om det?
 2. Hva legger du i begrepet utagerende atferd, og kan du fortelle hvorfor?
 3. Har du noen tanker om hva som er/kan være årsaken(e) til utagering, kan du fortelle?
 4. Har du erfaring med hva som kan være forebyggende faktorer for å unngå utagerende atferd og hvordan arbeider du i klasserommet?

Jeg ønsker å intervju 1-3 lærere som har erfaring med å arbeide med elever med utagerende atferd.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i denne studien innebærer aktiv deltagelse ved bruk av intervju. Jeg vil samle inn opplysninger som vil omhandle hvordan lærere arbeider i forhold til barn med utagerende atferd, hvilke utfordringer det er, hvilke tiltak og forebyggende arbeid gjøres og hvordan dette påvirker klassemiljøet. Jeg vil også bruke lydopptaker i intervjuene slik at jeg er sikker på at all informasjon kommer med. Å delta i denne undersøkelsen innebærer det at lærere har underlagt taushetsplikt og ikke kan kommentere elever på identifiserende vis. Det skal ikke komme fram om det omtales nåværende eller tidligere elever, eller om læreren har hatt under fem elever som passer inn i utvalgsriteriet. Studiene er ikke opptatt etter enkelt historier, men generelle tendenser.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. De ulike intervjuene kommer til å bli merket med intervju 1, 2 og 3 osv. Etterpå vil lydopptaker bli satt på og intervjuer sier inn at dette er intervju 1, og så starter intervjuet. Det vil si at ingen andre enn jeg vil vite hvem som er blitt intervjuet, og ingen informasjon vil kunne tilbakeføres til deg som informant. Før intervjuet begynner ber jeg deg om å samtykke i deltakelsen ved å undertegne på at du har lest og forstått informasjonen på dette arket og ønsker å delta. Hvis du trenger flere opplysninger kan du kontakte meg eller min veileder.

Alt av informasjon vil bli anonymisert, og det skal ikke være mulig å gjenkjenne deltakerne i publikasjonen.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 03.06.19. Alt av informasjon, notater/lydopptaker vil bli slettet ved prosjektslutt.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Spørsmål om studien henvises til: Eller på mail:

Veileder Kristin Knudsen. Eller på mail:

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

- Jeg samtykker til å delta i intervju.
- Jeg samtykker til bruk av lydopptak.

Jeg har mottatt informasjon om studie, og er villig til å delta

(Prosjektdeltakers signatur, dato)